

2. Дюмазедьє Ж. Культурная революция в организации досуга / Ж. Дюмазедьє // Культурно-просветительная работа. Любительская деятельность в сфере досуга. – М., 1989. – Вып. 12.

3. Кротова Ю. Н. Становление и развитие педагогики досуга в США и Великобритании : дисс. ... д-ра пед.наук.: 13.00.05 / Ю. Н. Кротова. – СПб., 1994. – 457 с.

Марина Набок

кандидат філологічних наук, доцент кафедри

мовної підготовки іноземних громадян

Сумського державного університету

(м. Суми)

РОЛЬ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ СКЛАДОВИХ У РОБОТІ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

В умовах глобалізаційних процесів питання розвитку, збереження та ознайомлення чужоземних студентів з культурними надбаннями українців, зокрема думовим епосом та кобзарським мистецтвом, стає все очевиднішим. В процесі такого ознайомлення відбувається взаємообмін національними культурними цінностями, що є важливою складовою у розумінні прикметних рис характеру кожного окремого народу.

На жаль, навчальний матеріал для іноземних студентів, у зв'язку з тим, що вони вивчають російську мову (вивчення української мови в англomовних групах розпочато з 2016 року), не орієнтований на розкриття національних прикмет українців, їх багатий внутрішній світ, традиційну культуру тощо. Тому вони ототожнюють українців з росіянами, не розуміючи прямо протилежних їх ментальних особливостей. Однак, живучи в українському культурному, мовному середовищі, чужоземні студенти досить часто виявляють неабияке зацікавлення історією українського народу. Щоправда, тут у них виникають значні труднощі, адже брак відповідної інформації, незнання природи українців значно ускладнює самовизначення їх в українському духовному просторі. Та й нам, українцям, а надто викладачам кафедр з мовної підготовки іноземних громадян, знання національної природи, особливостей світосприйняття та світорозуміння інших народів, розширило б уявлення про внутрішній світ іноземного студента, покращило б міжкультурний діалог викладача з ним.

Відтак, з такою метою у групах студентів з країн Близького Сходу, які навчаються в медичному інституті Сумського державного університету, ми практикуємо їх ознайомлення з українською усною народною творчістю, насамперед з українськими народними думами. Зокрема, студенти прослухали записи дум, проаналізували та написали відгуки. В процесі таких наукових пошуків, відбувається взаємообмін національними цінностями кожного окремого народу.

Так, щоб точніше окреслити природну основу українського козака-воїна, іноземним студентам було пояснено смисл слова «козак», що увібрало в себе первісне розуміння навколишнього світу. Чимало дослідників намагались пояснити це слово як запозичене. Проте, нині воно трактується як питомо праукраїнське, що мало коріння ще

з часів держави артів. Тоді існувало слово «кес» (варіанти «кос», «кас»), що означало «меч». Слово «кесар» складалося із двох слів «кес» (меч) і «сар» (головний), і мало значення перший воїн. Переходячи в інші мови, воно набирало іншого звучання. Так, люди озброєні «кос» (мечами) були «косаками», звідси й слово «козак» [1, с. 82-85]. Відтак, характер козаків відтворював істинне прагнення до боротьби, що було властиве першому воїнові у ній, пройнятому поривом до перемоги, бажанням здобути собі славу, яка має бути вічною. «Слава не вмере, не поляже, отнині до віка!», – так закінчуються думи.

Своєрідним постає образ воїна в курдській народній пісні «Bêrîtana» [2]. Ахмет Ішим, курд за національністю (Туреччина), проаналізував образ героїні цієї пісні – молодій дівчині на ім'я Берітан, що значить *перший воїн*. Вона постає в образі *лева* «şer», очолює і веде за собою військо. У різних варіантах цієї пісні образ лева змінюється на образ *хвилі* «rêlan», яка грізно нищить все довкола. Берітана є уособленням чоловічого і жіночого начал: дівчина сильна, як чоловік та одночасно жіночна, ніжна як троянда «kulîlka». «Саме ця молода дівчина вказала курдському народові шлях до свободи. Раніше наш народ не знав, як можна бути вільним, незалежним, жити по-іншому. Берітана стала для нас світлом свободи, вона – національна героїня» (архів М.Набок), – коментує Ахмет.

Коли в українській народній думі «Козак Голота» слава козакам-лицарям виголошується у кінцівці думи, то у курдській пісні «Bêrîtana» народ возвеличує героїзм, хоробрість дівчини вже у зачині пісні: «Çendî hebim ji bîr naçe / Bêrîtana min» («Народ ніколи не забуде тебе / Наша Берітана»).

Прикметно, що спільним в українського і курдського народів є традиційне сприйняття жінки-матері як берегині роду. Курдські жінки, наприклад, нарівні з чоловіками мають право на власність, на голос у вирішенні сімейних справ, вони не носять паранджі, не позбавлені права вільного пересування по помешканню. Серед курдів зовсім не поширене багатоженство. Зокрема, Ахмет Ішим так коментує роль жінки у суспільстві: «Жінка і природа мають один корінь. Природа дає нам хліб, овочі, фрукти тощо, так і жінка дає життя. Ми говоримо, що жінка «jîn» – це моє життя. Звертаючись до сестри чи дружини, ми кажемо «Xwişka min», «Jîna min» («моя рідна» у значення «та, яка дала життя»))» (архів М.Набок). В українських народних думках соціально-побутового характеру природа образу матері пов'язана з укладом хліборобської родини, де потрібні вміння господарювати, витривалість у праці тощо. Українська жінка переносить звичаї родини, а тим самим і нації, з покоління в покоління. І тому вивищення образу матері, святість у ставленні до неї в думовому епосі цілком зрозумілі.

Близьким за духом для іноземних студентів з Йорданії та Палестини є герой думи «Козак Голота». Манера виконання кобзарем думи, урочистий, піднесений музичний її супровід спонукали Алсеюрі Ашрафа з Палестини (група ЛС-325) до певних узагальнень та висновків. Він, зокрема, допускає, що саме таке виконання народної думи надихає воїнів на перемогу, вселяє віру у власні сили, дає впевненість у правильності своїх дій та вчинків. «У мене, навіть, виникло таке бажання, щоб кобзар так і про мене (нас) заспівав. Адже так співають про героїв, захисників своєї землі. А це

почесно» (архів М.Набок). Таким чином, перебуваючи в Україні, Ашраф думками поряд зі своїм народом, героями, які на цей час без нього відстоюють право на свободу.

Коли в українській народній думі «Козак Голота» діє герой-одинак, який перемагає татарина і славить поле Килиїмське, то в арабській народній пісні «رجال ثلاث» [3] герої діють колективно. В ній переважає темна кольористика, що змінюється на світлу після смерті героїв, бо їх душі випромінюють світло «وطن». Всі герої пісні не хочуть бачити смерть один одного, тому кожен із них бажає померти першим. Просторово-часова модель народного твору простежується крізь збірний образ *очей* героїв, в яких відображається вся Палестина «فلسطين حب والتهمة». Почуття етнічної єдності творять основу сюжету пісні: герої співпереживають за долю нації, помирають за волю як *леви*, що є символом мужності, сили, гордості, війни, влади, стійкості [4]. Образ лева є як солярним, так і люнарним символом. В якості солярного символу цей образ уособлює жар, світло, блиск, що, власне, й зауважуємо у цій арабській народній пісні. Єдність, як зазначає Сейф у відгуку, для палестинців є головною складовою характеру кожного героя, який бореться за свободу і помирає за неї. Вона сильнішає у разі смерті героїв, об'єднує народ для помсти ворогам. Ця пісня є яскравим прикладом того, бо ж герої у ній звертаються до Аллаха із закликом помститися катам за їх смерть ««О, Аллах! Дай покарання тому катові»»).

В арабській народній пісні «الموت ع تسابقوا رجال ثلاث» («Про трьох чоловіків, які ідуть на смерть») часто фігурує число «3»: головних героїв троє, помирають вони у вівторок, що за арабським календарем є третім днем тижня). Студент Сейф з Палестини пояснює, що ця цифра означає життя, час, космос, розум, що нерозривно поєднані між собою. Світосприйняття палестинського народу розкривається через ставлення до життя як першооснови духовного буття, яке не продається і не купується. Ця народна пісня є підтвердження тому, адже чоловіки не зрадили своїх ідеалів, не виказали своїх побратимів-однодумців, тому їх і засудили до страти. Часова модель асоціюється з неосяжною космічною енергетикою, де відбувається спілкування душ після смерті, які продовжують товаришувати між собою і обмінюються думками та ідеями. Відтак, навіть після смерті герої пісні не вмирають, а переходять в космічний енергетичний простір, де продовжують жити їх думки та надихати народ на продовження і втілення ідей свободи та незалежності. «Ми їх не бачимо біля себе, але відчуваємо присутність їхніх душ», – так зауважує Сейф Хдаір у відгуку. «Гострий розум потрібний, щоб чітко мислити, бо ж він як провидець, вказує правильний шлях. Коли відкинеться все зайве, то людина буде насолоджуватися своїми знаннями, адже вона знає сенс кожної речі та дії. За такого підходу ми робимо правильні висновки і людина наповнюється енергією і живою силою» (архів М.Набок), – продовжує свою думку студент.

Таким чином, усна народна творчість українського, курдського та арабського народів є важливим джерелом у дослідженні їх національних картин світу, адже світосприйняття і світорозуміння фольклорних героїв засновано на суто національному розумінні основ народної моралі, етики, естетики. Це дає можливість у багатокультурному мовному середовищі краще зрозуміти один одного та входити в життя сучасного світу на своїх питомих національних духовних підставах.

Список використаних джерел

1. Братко-Кутинський О. Феномен України / О. Братко-Кутинський. – Київ : Вечірній Київ, 1996. – 394 с.
2. «Vêrîtana». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kurtcemuzik.blogspot.com/2012/03/sipan-xelat-beritan.html>.
3. «الموت ع تسابقوا رجال ثلاث» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.conan-anime.com/t9842-topic#ixzz3zkn9WUYN>
4. Символи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://symbolist.ru/animals/leo.html>).

Віталій Нагорний

*кандидат історичних наук, доцент кафедри
правознавства Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)*

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ІЗ ПРАВознавчих ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗВО

Новели освітнього законодавства сприяли широкій автономії закладів вищої освіти, їхньому демократичному врядуванню, вирішенню низки важливих питань завдяки залученню до обговорення органів громадського самоуправління. Освітнє законодавство також містить важливі норми про те, що в закладі вищої освіти є обов'язковою наукова, освітня та інноваційна діяльність. У цьому контексті ми розкриємо специфіку використання інноваційних форм проведення навчальних занять під час вивчення правознавчих дисциплін в умовах педагогічного ЗВО.

Ця проблема не нова для сучасних науковців, методистів, педагогів. У статті Л. Ампілогової розглядається майстер-клас як форма поширення інноваційних педагогічних ідей [1]. Дослідниця В. Бурова простежує розвиток обдарованої особистості засобами інноваційних технологій [2]. У дослідженні І. Волощук обґрунтовується використання інноваційних технологій у керуванні науково-дослідницькою діяльністю студентів [3]. У наукових доробках Р. Жалій і Т. Жалій характеризуються «здоров'язберігаючий сторітелінг» та «правовий айстопінг» як інноваційні форми проведення навчальних занять для студентів закладів вищої освіти [4-5]. Стаття Т. В. Височанської, В. С. Коваль, Г. В. Конончук, О. С. Місюри висвітлюються особливості вивчення природничих дисциплін, а в дослідженні Л. Штефан розглядається проблема класифікації педагогічних інновацій в умовах сучасного освітнього простору [8-9].

Оскільки в ЗВО освітній процес здійснюється в таких формах: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи, а основними видами навчальних занять у закладах вищої освіти є: лекція, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація, важливим є висвітлення інноваційних технологій як інструментів набуття знань та прищеплення вмінь для сучасних здобувачів вищої освіти.